

УДК 330.47:306.3

Г.П. Коц

Харківський національний економічний університет, Харків

ІНФОРМАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ МОНІТОРИНГУ

Обґрунтовано важливість розкриття інформації в якості ключового елементу моніторингу. Встановлено переваги та недоліки визначення категорії «моніторинг» на основі розгляду категорії «інформація». Запропоновано авторське бачення сутнісного розуміння взаємодії категорій «інформація» та «моніторинг» в їх економічному сенсі. Наведено уточнене визначення категорії «моніторинг».

Ключові слова: інформація, моніторинг, система, рішення, взаємодія, різновиди моніторингу.

Вступ

Економічні перетворення та сталість розвитку у сучасному середовищі неможливі без суттєвого осмислення та переробки значної кількості даних, які визначають як сукупність різноманітних факторів, так й параметри функціонування суб'єктів господарювання або розвитку процесів та явищ, які досліджуються в умовах впливу таких факторів. Це дозволяє не лише узагальнити основні чинники дієвості та піднесення процесів, явищ або суб'єктів господарювання що досліджується, а й розкрити проблемні аспекти з їх подальшого розвитку. При цьому широко застосований підхід щодо узагальнення можливих закономірностей такого розвитку передбачає здійснення моніторингу як засобу отримання достовірних даних та їх розкриття з метою здобуття нових знань. Теж питання визначення ролі інформації як ключового елементу економічного моніторингу стає досить актуальним як у теоретичному, так і практичному сенсі, бо саме інформація є первинною ланкою у такому процесі.

Визначення основної мети дослідження

Якщо говорити про значимість обраної тематики дослідження з погляду її теоретико-практичного узагальнення в дослідженнях науковців, то варто відмітити, що більшість з таких праць присвячено, насамперед, розкриттю сутності та змісту категорії «моніторинг» [1 – 3] та узагальненні її окремих напрямів застосування в залежності від різновидів діяльності людини, суспільства, окремих суб'єктів ринкових відносин, які розглядаються в тих або інших дослідженнях [4 – 6]. Однак нажалі у таких дослідженнях незначна увага приділяється аналізу взаємозв'язку таких важливих категорій як «інформація» та «моніторинг». Відтак залишаються дискусійними окремі напрями розгляду різновидів моніторингу, методів та підходів щодо їх реалізації, бо нівелюється ланцюгова складова визначення таких узагальнень, де, на нашу думку, суттєва увага повинна відводитись саме ролі інформації у розкритті сутності

моніторингу. Тож як **основну мету даної роботи** варто обрати теоретичне проведення аналізу з узагальнення значення інформації як ключового елементу моніторингу.

Результати

Як і будь яке інше питання теоретичного плану, проведення аналізу з узагальнення значення інформації як ключового елементу моніторингу слід здійснювати на основі дослідження напрацювань інших науковців. Проте, виходячи з обраної тематики даної роботи, також необхідно звернути увагу на складність проведення відповідного аналізу. Така складність, насамперед, визначається тим, що категорія «інформація» не є одностайно економічною категорією, хоча вона і досить часто зустрічається в економічній термінології, бо саме інформаційні потоки слід вважати одним із ланцюжків у взаємному розгляді різних складних економічних процесів та явищ. До того ж саме розуміння щодо володіння інформацією складає основу багатьох економічних теорій: співвідношення попиту та пропозиції, збалансованості невизначеності та ризику, стратегічної поведінки на ринку капіталів, теорії транзакційних витрат тощо.

Отже не випадково, що сутнісне розуміння категорії «інформація» ототожнює в собі уявлення про щось, яке має як якісний, так й кількісний вираз [7]. Інакше кажучи, інформація – це формалізований вираз про властивості об'єкту, який досліджується. При цьому ключовим в такому розумінні є, насамперед, зв'язок, який забезпечує інформація між об'єктом дослідження та дослідником такого об'єкту. Саме виходячи з цього інформація перетворюється на головний фактор не лише аналізу досліджуваного об'єкту, а й фактор його подальшого розвитку, бо саме отримання додаткових знань із первинної інформації надає можливість встановити подальші напрями функціонування досліджуваного об'єкту, який в економічному розумінні може бути і суб'єктом господарювання, і деяким економічним процесом або явищем.

З іншого боку моніторинг загалом розглядається як процес спостереження, збору та обробки інформації, що дозволяє говорити про виняткове значення категорії «інформація» при визначенні сутнісного розуміння моніторингу. Зокрема прикладом таких узагальнень можна назвати визначення надані:

М.В. Пугачовою, яка вказує, що моніторинг – це послідовність таких процесів: збирання даних, їх систематизація, обробка, архівація, аналіз та прогнозування, а також надання опрацьованої інформації користувачам [8],

В.Н. Едренової та А.О. Кавіновим, які також підкреслюють, що моніторинг – це комплексна система спостережень, збору, обробки, систематизації та аналізу інформації про стан економічного об'єкта, яка дає оцінку і прогнозує його зміни [9].

Разом з цим також можна відокремити роботи в яких науковці визначають, що моніторинг – це, перш за все, інформаційна система. Зокрема, такої думки дотримуються:

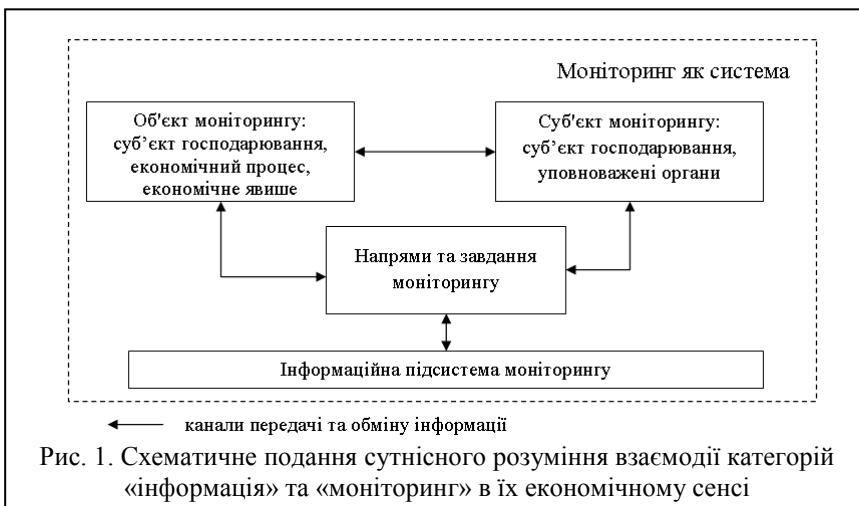
О.М. Пожар, який визначає, що моніторинг це інформаційна система, яка постійно поповнюється завдяки безупинності (системності) відстеження з погляду процесу цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників [10],

І.А. Ігнатієва та О.Г. Кузьміч, що розглядають моніторинг як інформаційну систему для формування управлінських рішень [11].

Тобто, можна стверджувати, що значення інформації досить суттєво враховується при визначенні сутнісного розуміння категорії «моніторинг». Зокрема М.В. Пугачова доводить, що враховуючі окремий різновид інформації можна виділити так званий статистичний моніторинг, який спрямовано відповідно до збору, опрацювання та застосування великих масивів статистичної інформації [8]. Іншим прикладом такого розуміння поставленого питання можна назвати дослідження І.А. Воловик, в якому моніторинг економічного розвитку сільськогосподарських підприємств визначається як процес надання системі управління інформації про відповідність результатів діяльності об'єкта обраним критеріям [12].

Отже, можна було б припустити, що саме окремий різновид інформації і розкриває можливість виділення різноманітних різновидів моніторингу. При цьому більш точно було б говорити, що такий різновид інформації визначається інформаційною множинністю як різновидів досліджуваних об'єктів, так і змістовністю економічних функцій, які можуть аналізуватися з погляду досліджуваного об'єкту. Поясненням відміченого, насамперед, можна вказати наявність такого різновиду моніторингу як економічний моніторинг діяльності суб'єктів господарювання, який у свою чергу може розпадатися на моніторинг поточної діяльності, моніторинг інвестиційної діяльності, моніторинг витрат підприємства тощо. Відтак важливість співвідношення категорій «інформація» та «моніторинг» визначає можливість розгляду сутнісного розуміння досліджуваних процесів, де необхідно не піддатися заміни одних понять іншими. Виходячи з цього, до розглянутого вище необхідно додати, що при розгляді різновидів моніторингу все ж таки варто виходити не стільки із різновидів можливої інформації, скільки з різновидів взаємозв'язків досліджуваного об'єкту, які, насамперед, і відбиваються у певні інформації. Інакше кажучи, варто розуміти, що інформація є відображенням тих процесів, які і визначаються категорією «моніторинг».

На підставі отриманого вище висновку, на нашу думку, недоречним є визначення згідно яких моніторинг розглядається безпосередньо як інформаційна система. Таке розуміння моніторингу кореспондується, насамперед, з тим, що в самому визначенні категорії «моніторинг» згадується, що це не лише збирання даних, їх систематизація, але й обробка, архівація, аналіз та прогнозування отриманих даних з метою отримання нових знань. Однак якщо так підходити до визначення моніторингу, то нівелюється розгляд моніторингу як активної системи, що має зворотній зв'язок з процесом дослідження обраного об'єкту, маючи на увазі за необхідне втручатися у діяльність такого об'єкту у разі потреби. Тож при розгляді моніторингу як інформаційної системи більш доречно говорити про функціональну особливість моніторингу, яка полягає у забезпеченні всебічною інформацією про досліджуваний об'єкт. До того ж варто наголосити й на тому, що за своє функціональну ознакою інформаційна система та моніторинг як система і процес водночас є досить різними. При цьому ключова складова такої різниці пролягає в тому, що з погляду комплексного підходу інформаційна система загалом є частиною моніторингу.

рингу як системи, чого не може бути навпаки. Хоча у деякому сенсі на інформаційну систему і можуть бути покладені окремі функції моніторингу.

Отже, виходячи з наведеного вище, схематично сутнісне розуміння взаємодії таких категорій як «інформація» та «моніторинг» в економічному сенсі можна подати відповідно до рис. 1.

З поданого чітко видно, що інформація хоч і визначає сутнісне наповнення змісту моніторингу в жодному разі не підмінює його та не розкриває одне через інше. Тож можна також констатувати, що моніторинг в економічному сенсі – це насамперед інформаційне узагальнення існуючих зв'язків (навіть варто підкреслити – економічних зв'язків та взаємовідносин) досліджуваного об'єкту моніторингу, яке спрямоване на збирання даних, їх систематизацію, обробку і архівацію з метою подальшого аналізу та прогнозування і надання опрацьованої інформації зацікавленим особам – суб'єктам моніторингу.

Висновки

Таким чином, в роботі проведено узагальнений аналіз щодо розкриття значимості інформації як ключового елемента моніторингу. Сутність такого узагальнення полягає у відокремленні особливої ролі інформації на основі розгляду моніторингу як системи та застереженні підміни одного категорійного поняття іншим. Це дозволило схематично відобразити подання сутнісного розуміння взаємодії категорій «інформація» та «моніторинг» в їх економічному сенсі та надати уточнене визначення категорії «моніторинг». Також в роботі зроблено спробу сформулювати тезу щодо розкриття підходу із визначення окремих різновидів моніторингу, однак така теза потребує доопрацювання, що і слід визначити в якості напряму подальших досліджень.

Список літератури

1. Большаков В. Сутність і поняття моніторингу в АПК / В. Большаков // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 12. – С. 121-123.
2. Журавльова І. Теоретичні засади стратегічного

моніторингу формування інтелектуального капіталу підприємств / І. Журавльова // Проблеми науки. – 2007. – № 7. – С. 33-38.

3. Кабляк М.І. Моніторинг розвитку господарюючих суб'єктів / М.І. Кабляк // Економіка АПК. – 2010. – № 4. – С. 133-137.

4. Аржевітін С. Деякі питання фінансового моніторингу в Україні / С. Аржевітін // Економіст. – 2010. – № 8. – С. 47-50.

5. Безун В. Моніторинг ризику: сучасна нормативна база регулювання безпеки в Україні не має наукової та методичної основи моніторингу безпеки / В. Безун // Надзвичайна ситуація. – 2010. – № 9. – С. 46-48.

6. Валентюк І. В. Класифікація моніторингу регіонального розвитку: теоретичний аспект / І. В. Валентюк // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – № 2. – С. 139-142.

7. Урсул А.Д. Путь в ноосферу: концепція вживання і устойчивого розвитку цивілізації / А. Д. Урсул. – М.: Луч, 1993. – 275 с.

8. Пугачова М.В. Методологічні засади статистичного моніторингу ділової активності підприємств: автореф. дис. ... д-ра економ. наук: спец. 08.00.10 «Статистика» / М.В. Пугачова. – К.: Державна академія статистики, обліку та аудиту, 2008. – 29 с.

9. Едророва В.Н. Система показателей мониторинга устойчивости региональной финансовой системы / В.Н. Едророва, А.А. Кавинов // Финансы и кредит. – 2005. – № 19. – С. 4-12.

10. Пожар О.М. Механізм моніторингу процентного ризику в системі управління ним / О.М. Пожар // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» (Т. 24). – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – С. 334-340.

11. Ігнат'єва І.А. Моніторинг як інформаційна основа для формування управлінських рішень щодо розвитку підприємства побутового обслуговування / І.А. Ігнат'єва, О.Г. Кузьміч // Економіка та держава. – 2009. – № 10. – С. 20-22.

12. Воловик І.А. Моніторинг економічного розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових перетворень: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / І.А. Воловик. – Х.: Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, 2005. – 20 с.

Надійшла до редколегії 15.04.2011

Рецензент: д-р економ. наук, проф. А.А. Пилипенко, Харківський національний економічний університет, Харків.

ІНФОРМАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ МОНІТОРИНГУ

Г.П. Коц

Обоснована важність раскрытия информации в качестве ключевого элемента мониторинга. Установлены преимущества и недостатки определения категории «мониторинг» на основе рассмотрения категории «информация». Предложено авторское видение сущностного понимания взаимодействия категорий «информация» и «мониторинг» в их экономическом смысле. Приведено уточненное определение категории «мониторинг».

Ключевые слова: информация, мониторинг, система, решение, взаимодействие, разновидности мониторинга.

INFORMATION AS KEY ELEMENT OF MONITORING

G.P. Koz

The necessity of considering information as a key element of monitoring has been grounded. Advantages and disadvantages of defining the category of "monitoring" on the basis of considering "information" notion have been determined. The author's vision of "information" categories essence and "monitoring" interaction in the economic sense has been suggested. The specified notion of the category "monitoring" has been introduced.

Key words: information, monitoring, system, solution, interaction, types of monitoring.